

Til Børne- og Ungdomsudvalget

Evaluering af Inklusionsparat indretning etape 2

Hermed forelægges Børne- og Ungdomsudvalget til orientering rapporten: "Evaluering af pilotprojekter Inklusionsparat Indretning fase 2". Nedenfor gengives kort sagens baggrund og formål samt rapportens konklusioner.

Baggrund

Den 7.12.2011 vedtog Børne- og Ungdomsudvalget "Tidlig indsats- og inklusionspakken" (2011-139536), herunder indsatser vedrørende inklusionsparat indretning.

Forvaltningen iværksatte på den baggrund en bred vifte tiltag, herunder indsatser som sigtede mod at gøre skolernes fysiske indretning mere egnede til at inkludere børn og unge med særlige behov. I sammenhæng hermed godkendte udvalget den 28. maj 2014, at forvaltningen gennemførte etape 2 af projektet "Inklusionsparat indretning af almenskoler". Forvaltningen skulle på det grundlag udarbejde en evaluering af forskellige typer inklusionsindretning, som skulle forelægges udvalget. Sammen med evalueringen blev forvaltningen bedt om at udarbejde forslag til, hvordan erfaringerne fra de to skoler kan udbredes til kommunens øvrige skoler.

Om evalueringens formål og indhold

I forhold til den langsigtede planlægning af en mere inklusionsparat folkeskole har der været et behov for at have mere systematiske erfaringer med, hvordan skoler bedst muligt indrettes med helhedsorienterede løsninger, hvor inklusion er medtænkt i indretningen af hele eller dele af den enkelte skole.

Forvaltningen har som led heri udviklet og gennemført to pilotprojekter på hhv. Ålholm- og Hyltebjerg Skole som etape 2 af projektet "Inklusionsparat Indretning". Evalueringen af "Inklusionsparat Indretning" afdækker disse to anlægsprojekter, hvor udvalgte lokaler og arealer på de to skoler er blevet forandret og har fået tilført nyt inventar, både fast og løst. Derudover har projektet omfattet dele af skolernes udearealer.

Der er foretaget en simpel kvalitativ evaluering, der baserer sig på observationer og interviews blandt repræsentanter for brugerne på Hyltebjerg- og Ålholm Skole. Gruppen af informanter udgør 5-10 personer fra hver skole.

Projekterne på de to skoler blev afleveret og ibrugtaget af skolerne i februar 2015. Evalueringen er bl.a. baseret på interviews foretaget

15-04-2016

Sagsnr.
2016-0083680

Dokumentnr.
2016-0083680-1

Sagsbehandler
Asger Hermansen

Fagligt indhold og Kvalitet

Gyldenløvesgade 15
1600 København V

E-mail
CEIG@buf.kk.dk

EAN nummer
5798009371201

umiddelbart inden aflevering, efter ca. 4 måneders brug og igen efter ca. 7 måneder. Evalueringens indhold baserer sig på indsamlede informationer fra interviews med både elever og personale, observationer og dialogmøder.

Evalueringens konklusioner

Samlet set er det vurderingen, at møbler og den medtænkte indretning kan understøtte læringsmiljøet for børn med særlige behov samtidig med, at indretningen også generelt kan bidrage til et forbedret læringsmiljø for alle elever. Indretningen har også understøttet mulighederne for at undervisningsdifferentiere bl.a. gennem gruppe-, makker- og pararbejde, lettere adgang til lærer-elevsamtaler og ved at kunne give elever, der er særligt følsomme for distraktion og uro, mulighed for at trække sig lidt tilbage fra fællesskabet.

Deltagerne i pilotprojektet har således observeret, at eleverne udviste større grad af koncentration, og at de hermed gennem et mere roligt læringsmiljø opnåede et øget udbytte af undervisningen.

Det er også en central erfaring, at dele af det afprøvede inventar tages i brug intuitivt, mens andre dele kræver en mere bevidst ibrugtagen for at bevirke en kulturændring, der indfrier inventarets potentialer. Dette sås tydeligt især på den ene af de to skoler.

Erfaringerne fra pilotprojekterne peger derfor også på, at investeringer i nyt inventar/anlægsprojekter med sigte på mere inkluderende læringsmiljøer på skolerne bør ske i sammenhæng med forløb, der understøtter ledelse, lærere, pædagoger og børn i den kulturforandring, en sådan indretning kræver. Sådanne forløb skal have sammenhæng med klasserumsledelse, undervisningsdifferentiering og målstyret undervisning, som er centrale elementer i skabelsen af mere inkluderende læringsmiljøer og som samtidig giver øget læring for alle elever.

De øvrige erfaringer, som er opnået de senere år vedrørende inklusionsparat indretning, har ført til justeringer i funktionsprogrammet, og erfaringerne indgår således ved moderniseringer, udvidelser og nybyggeri.

I temadrøftelsen om inkluderende læringsmiljøer den 27. april 2016 indgår skolernes fysiske indretning som et af de områder, hvor der kan sættes ind m.h.p. at styrke inklusionen.

Bilag 1: "Evaluering af pilotprojekter Inklusionsparat Indretning fase 2"

Evaluering af pilotprojekter Inklusionsparat Indretning fase 2

Formål/ Indledning

I forhold til den langsigtede planlægning af en mere inklusionsparat folkeskole har der været et behov for at have mere systematiske erfaringer med, hvordan skoler bedst muligt indrettes med helhedsorienterede løsninger, hvor inklusion er medtænkt i indretningen af hele eller dele af den enkelte skole.

Børne- og Ungdomsforvaltningen har som led heri udviklet og gennemført to pilotprojekter på hhv. Ålholm- og Hyltebjerg Skole som etape 2 af projektet Inklusionsparat Indretning.

Evaluering af Inklusionsparat Indretning afdækker disse to anlægsprojekter, hvor udvalgte lokaler og arealer på de to skoler er blevet forandret og har fået tilført nyt inventar, både fast og løst. Derudover har projektet omfattet dele af skolernes udearealer.

Der er foretaget en simpel kvalitativ evaluering, der baserer sig på observationer og interviews blandt repræsentanter for brugerne på Hyltebjerg- og Ålholm Skole. Gruppen af informanter udgør 5-10 personer fra hver skole.

Projekterne på de to skoler blev afleveret og ibrugtaget af skolerne i februar 2015. Evalueringen er bl.a. baseret på interviews foretaget umiddelbart inden aflevering, efter ca. 4 måneders brug og igen efter ca. 7 måneder. Evalueringens indhold baserer sig på indsamlede informationer fra interviews med både elever og personale, observationer og dialogmøder.

Inklusion

"Børne- og Ungdomsforvaltningens målsætning er at skabe de rigtige tilbud til alle børn og unge. Dette gøres blandt andet ved at udvikle fællesskaber, hvor målet er, at alle børn og unge er inkluderede. For at understøtte denne indsats har Børne- og Ungdomsforvaltningen udarbejdet en inklusionspolitik, der gælder for 0-18 års området." *Inklusionspolitik for Børne- & Ungdomsforvaltningen 0-18 år, 2009*

I den vedtagne politik defineres inklusion, som:

"en vedvarende proces, der handler om at skabe åbne og udviklingsorienterede læringsmiljøer, hvor alle børn og unge oplever sig som aktive deltagere i fællesskabet. Målet er, at alle børn og unge skal ses, anerkendes og værdsættes som de unikke personer de er og dermed sikres faglig, personlig og social udvikling."

Tilgangen til arbejdet med inklusion i Børne- og Ungdomsforvaltningen er således, at den inkluderende praksis skal tilgodeses alle børn, det være sig de meget aktive, de mere stille børn eller dem med særlige behov m.fl.

Udover tiltag i forhold til pædagogik og læring, har den enkelte skoles rum og fysiske faciliteter indflydelse på, i hvor høj grad skolerne har mulighed for at arbejde med den inkluderende praksis i det omfang de ønsker og har behov for. Sigtet med at udvikle de to pilotprojekter er at undersøge, i hvor høj grad forandringer i indretning og inventar herunder ændret brug af udvalgte rum/ områder af skolerne kan medvirke til at understøtte den inkluderende praksis.

Baggrund

For at kunne udpege to skoler til pilotprojekterne blev der i samarbejde med Områderne i 2012 udvalgt 6 skoler fordelt på alle områder i byen. De 6 skoler repræsenterede forskellige bygningstyper, sidekorridor, midterkorridor, aulaskole og åben plan, der som udgangspunkt måtte antages at have forskellige udfordringer i forhold til anvendelse og indretning, der understøtter inklusion, trivsel og undervisning. I forbindelse med afdækningen skolernes forhold og arbejde med inklusion blev der udført en fysisk registrering af de enkelte bygninger, der sammen med en pædagogisk afdækning af hvordan den enkelte skole fungerede, skulle danne grundlag for en udvælgelse af to skoler til pilotprojektet.

Metode

Registrering af fysiske forhold

Til afdækning af de enkelte skolers fysiske faciliteter har BUF fået lavet en dybdegående registrering af alle byens skoler (2012). Registreringen indeholder bl.a. en opgørelse af alle lokalers anvendelse, bredder på gangarealer, vurdering af tilgængelighed til det enkelte rum, og en lang række tekniske registreringer på lokaleniveau, herunder graden af akustikregulering, belysning, fri væg plads og solafskærmning, ligesom registreringen indeholder fotos af samtlige lokaler på byens skoler.

Pædagogisk registrering

Den anden del af afdækningen omhandler de enkelte skolers daglige praksis i forhold til inklusion. Ved hjælp af en interviewguide til "pædagogisk registrering", der blev udviklet specifikt til inklusionsprojektet, gennemførtes interviews på seks udvalgte skoler.

Den pædagogiske registrering giver med udgangspunkt i skolernes pædagogiske praksis og overordnede værdisæt, et indblik i hvordan skolerne arbejder med inklusion, hvordan de oplever de muligheder og begrænsninger bygningerne giver dem i dagligdagen, hvad de råder over af inventar og lignende, samt hvilke ønsker og behov de måtte have i forhold til forandringer, der i højere grad ville kunne understøtte den inkluderende praksis.

Udvælgelsen

Ved udvælgelsen af de to pilotskoler blev der lagt vægt på de forskellige problematikker som skolerne oplevede sammenholdt med bygningstypen, og dennes tilstand generelt.

Det blev vægtet hvilke behov den enkelte skole havde og hvilke fysiske muligheder, der kunne være for at etablere nye rum og rumligheder, der tilgodeser et inkluderende og varieret læringsmiljø. Der blev bl.a. set på, om der kunne etableres rumligheder ved hjælp af fast indbygget inventar, om fællesarealerne kunne forbedres, indretning af gangarealer, særlige udearealer, skærmede arbejdspladser og tiltag i forhold til bedre akustik- og lysforhold og andre parametre, der understøtter nye lærings- og arbejdsmetoder.

Udvælgelsesprocessen ledte frem til at Hyltebjerg Skole og Ålholm Skole blev valgt som pilotskoler. De to pilotskoler repræsenterer to forskellige bygningstyper, hvor Ålholm Skole er en klassisk aulaskole i 4 etager fra 1934, er Hyltebjerg Skole en sidekorridor skole fra 1957 i en/to etager. På begge skoler er arbejdet med inklusion udfordret pga. de bygningsmæssige begrænsninger, herunder små klasselokaler, dårlig akustik og uhensigtsmæssig anvendelse af eksisterende arealer og begge skoler lever langt fra op til Københavns Kommunes funktionsprograms krav i forhold til f.eks. antal og adgang til grupperum i nærhed til basislokaler. Samtidig var begge skoler på udvælgelsestidspunktet kendetegnede ved at være nedslidte og uden tidligere store renoveringer eller ombygninger.

Pædagogisk adskilte de to skoler sig ved tilsyneladende at have forskellige måder at planlægge en skolehverdag på, og i forhold til anvendelse af rummene, og ved at have forskellige belægningsgrader på spor og i klasserne.

Det blev for hver af skolerne defineret hvad problematikkerne i forhold til den fysiske og den pædagogiske registrering var, og hvad indsatsområderne i de forestående projekter skulle være. For at kunne afprøve forskellige måder at gøre en skole inklusionsparat på, blev det også besluttet, at afgrænsningen og omfanget af indsatsen på de to skoler, skulle defineres forskelligt.

Projektet på Ålholm Skole skulle rumme en mængde punktnedslag i bygningen og de tilhørende udearealer. Dette indebar i udgangspunktet bl.a. at aulaen skulle nytænkes med henblik på inklusion og arbejdssituationer, og at der skulle ombygges og indrettes med henblik på at få større fleksibilitet og variation i arbejdsmiljø og arbejdssituationer generelt.

Projektet på Hyltebjerg Skole skulle have en mere koncentreret indsats, der kun omfattede en del af skolen. Her faldt valget på indskolingen, der ligger i en separat bygning med tilhørende udearealer. Denne skulle behandles som en samlet helhed, hvor basislokaler, gangarealer, sekundære rum samt den tilhørende gårdhave skulle optimeres i et samlet greb i forhold til inklusion.

Der blev i udvælgelsen af de to skoler også lagt vægt på hvor midlerne kunne forventes at skabe mest forandring, og hvor det vurderedes, at man kunne opnå flest erfaringer projekternes størrelse taget i betragtning. Derudover var det et parameter, at skolerne var motiverede og interesserede i at deltage i samarbejdet om udviklingen af projekterne.

Processen

Efter udvælgelsen af de to skoler til pilotprojektet blev projektet håndteret som alle øvrige anlægsprojekter med bestilling af opgaven i Byggeri København, der udpegede et rådgiverteam. Rådgiverteamet var gennemgående på begge skoler, men byggeudvalgsprocessen blev afviklet som to parallelle forløb. På begge skoler blev der nedsat byggeudvalg med repræsentanter fra skolen bl.a. inklusionspædagoger, ligesom Områdernes inklusionskoordinatorer deltog.

En del af byggeudvalgets opgave var komme helt tæt på brugernes oplevede behov og komme med løsningsforslag, der tog udgangspunkt i de udfordringer og muligheder brugerne selv fandt vigtigst på netop deres skole og med deres elever. Tanken hermed var, allerede i idéfasen, at skabe ejerskab hos brugerne til de forandringer pilotprojekterne afføder og motivere dem til at tage eksempelvis nyt inventar i anvendelse og tænke det ind i deres pædagogiske praksis straks efter modtagelse.

Processen med byggeudvalgene omfattede 3 – 4 møder over 3 måneder, imellem møderne arbejdede skolerne internt med problematikker og ønsker, der blev bragt ind i byggeudvalgets arbejde. Efter byggeudvalgsarbejdets afslutning forestod rådgiverteamet den endelige projektering, udvikling af inventartyper, produktion og anlæg, og et år efter byggeudvalgsarbejdets afslutning kunne de nyetablerede forhold og inventartyper tages i brug af elever og personale på skolerne.

Beskrivelse af de to projekter overordnet

I byggeudvalgenes og rådgivers arbejde med de to byggeprojekter, blev der lagt op til to typer af tiltag.

Den ene type indebar, at det der blev udviklet, skulle have en almen relevans for skolebygninger generelt. Dette resulterede i en række beslægtede inventartyper, der med en grad af forarbejdning eller tilpasning vil kunne anvendes bredt på tilsvarende arealer på andre skoler. Gældende for disse tiltag er, at de alle er fast inventar, der færdigproduceres hos leverandør og derefter leveres til opsætning på skolen.

Klassemøblet, bord/bænknichen, sofanichen, udstillingsmøblet og garderobeelementet hører til denne kategori.

Den anden type tiltag bestod i at finde unavngivne eller tiloversblevne arealer i skolebygningen og de tilhørende udearealer og tilføje disse en ny funktion. Kombinationen af mindre anlægsarbejder og etablering af inventarløsninger i arealerne skulle sammen med en bevidst pædagogisk kodning af de nye rumligheder, være med til at opfylde ønsket om særlige steder til eksempelvis ro og fordybelse eller anderledes undervisningssteder til f.eks. arbejde i mindre grupper.

Haven, terrasserne, skurvognen og inklusionsgangen hører til denne kategori.

Projektet på Ålholm Skole indeholder bord/bænknichen, sofanichen, udstillingsmøblet og garderobeelementet fordelt i aula og på balkoner. Derudover 10 klassemøbler til brug i klasserne samt en særligt indrettet skurvogn opsat i skolens have.

Projektet på Hyltebjerg Skole indeholder bord/bænknichen, sofanichen og garderobeelementet fordelt i det fælles brede gangforløb i indskolingen. Derudover 12 klassemøbler til brug i klasserne og en særligt indrettet inklusionsgang, en stillehave og terrasser.

Separat evaluering af de forskellige typer, klassemøblet, garderobemøblet, bænkeniche, have mv.

Klassemøbel

"Der er mange elever, som arbejder mere fokuseret. Dermed bliver det lettere at hjælpe dem, som har brug for det!!" *Lærer Ålholm Skole*

"Lyden bliver inde i kassen...så det er lettere at koncentrere sig" *Elev 2.c. Ålholm Skole*

"Det er lidt irriterende at man ikke kan se" *Elev 2. c. Ålholm Skole*

"Vi føler, at vi er blevet rarere lærere, fordi vi føler at vi bedre kan leve op til vores egne standarder med undervisningsdifferentiering, arbejdsro og tid til den enkelte elev" *Lærer Ålholm Skole*

"Naturlige brain-breaks ved skift mellem tavleundervisning til selvstændigt arbejde. Møblerne definerer arbejdsopgaven." *Lærer Ålholm Skole*

"De fylder for meget i klasseværelset" *Lærer Hyltebjerg Skole*

"Drengen er skærmet af, han regulerer sin deltagelse ved bl.a. at regulere på møblet. Han får lavet flere ting. Han føler sig privilegeret, at han må have møblet." *Lærer Ålholm Skole*

Beskrivelse Klassemøbel

Klassemøblet er et stykke fleksibelt løst inventar med flere funktioner. Det rummer siddemulighed og arbejdsplads for op til fire børn, to på hver side. Møblet består af en fast krop med hjul og to låger, der kan foldes ind og ud og stilles i alle positioner. Der er individuelt lys, akustikregulering og hylder integreret i møblet, samt to løse skamler, som kan opbevares i møblet i lukket tilstand. Møblet er udformet, så eleverne sidder parvis i deres eget lille rum, men er ikke højere end at læreren kan kigge henover og orientere sig i hele lokalet. Møblet fungerer desuden som løs skillevæg og danner flere rum i rummet.

Funktion Klassemøbel

Klassemøblet er udviklet som et supplement til den traditionelle klassemøblering, hvor et enkelt møbel kan udgøre arbejdspladser for fire elever. Lågerne kan stilles, så de får en skærmende effekt, ligesom flere sammenstillede møbler i en klasse kan skabe mindre rum i det store rum. Endelig kan syv klassemøbler helt erstatte traditionel møblering i et klasselokale. Møblet kan både anvendes som arbejdsplads i en undervisningssituation eller benyttes som siddeplads i særlige situationer. Klassemøblerne skaber muligheder for koncentreret elevarbejde og afskærmning, hvilket er til gavn for alle børn. Sansindtrykkene begrænses og der vil i højere grad være ro til at alle børn får det bedste mulige udgangspunkt for læring.

Anvendelse Klassemøbel

På Ålholm Skole har en klasse som forsøg haft alle traditionelle klassemøbler erstattet af klassemøbler i en fire måneders periode. I andre klasser på både Ålholm og Hyltebjerg Skole har man haft et enkelt klassemøbel som supplement. I nogle tilfælde har møblet fungeret som fast plads for en bestemt elev, andre steder har pladserne været et frivilligt tilvalg i enkelte timer, eventuelt organiseret som turnusordninger.

Evalueringsklassemøbel

Der har været positive tilkendegivelser fra begge skoler i forhold til møblets funktion og de muligheder det giver. Specielt på Ålholm Skole, hvor der har været et længerevarende forsøg med møblerne i en klasse, giver lærerne udtryk for en markant forandring i forhold til arbejdsro og -klima i klassen. Møblet tilgodeser både behov for at kunne koncentrere sig, herunder at kunne indgå i intenst gruppearbejde med sin sidemakker. Lærerne beskriver ligeledes, hvordan enkelte børn, der er særligt følsomme for distraktion og uro trives med en separat plads, der giver mulighed for at de kan trække sig lidt tilbage fra fællesskabet. Deres deltagelse i og udbytte af undervisningen er blevet påvirket i positiv retning.

Bord/ bænkniche

Sofaniche

"Fantastisk. Elsker at komme ud og arbejde. Tænker det som "et sted" i undervisningen." *Lærer Ålholm Skole*

"Fristed" også hvor de ikke laver noget – "Time out". *Lærer Ålholm Skole*

"Hjælper på akustikken. Udskolingen holder pause i dem, og også i sofanichen." *Lærer Ålholm Skole*

"Det faste inventar tjener også som "et lille kontor" for læreren." *Lærer Ålholm Skole*

Beskrivelse bord/ bænkniche og sofaniche

Bord/ bænke- og sofaniche er faste stykker inventar udviklet til opsætning i gang- og fællesarealer. Begge typer inventar rummer siddepladser, der er indrammet af sider og loft. Bord/ bænkenichen består af to bænke på hver sin side af et lille bord med plads til to mindre børn på hver side. Sofanichen er med polstrede hynder på tre sider, med plads til at man både kan ligge og sidde.

Funktion bord/ bænkniche og sofaniche

Begge typer nicher er tænkt som alternative arbejdsstationer i nærhed til klasserummene og kan ligeledes fungere som opholdsteder i frikvarterer og pauser. Nicherne kan anvendes af enkeltpersoner eller mindre grupper, og er dermed med til at understøtte undervisningsdifferentiering, samtidig afhjælper de behovet for steder eleverne kan trække hen udenfor klasselokalerne.

Evaluering bord/ bænkniche og sofaniche

De forskellige nicher er blevet taget spontant i brug på begge skoler, da de opfylder et stort behov og er letafslæselige i deres anvendelsesmuligheder. Udover elev-elev arbejde og ophold i pauser, er de observeret brugt af voksen-elev i situationer, hvor en elev har behov for en særlig stund tæt på klassen, men alligevel i privathed. Flere lærere udtrykker stor begejstring for nicherne tæt på klasselokalerne, der erstatter de manglende grupperum på begge skoler og skaber mere ro i klassen, når børnene er fordelt mellem flere steder.

Udstillingsmøbel Garderobeelement

Beskrivelse udstillingsmøbel og garderobeelement

Udstillingsmøbel og garderobeelement er faste stykker inventar udviklet til opsætning i gange og fællesarealer.

Garderobemøblet er et stykke fast inventar med aflukkelige garderoberum og åbne hylder øverst. Foran garderoberne er en bænke.

Udstillingsmøblet er også til fast opsætning på væg og består af en kombination af åbne og lukkede rum/reoler, der kan udstilles i.

Funktion udstillingsmøbel og garderobeelement

Begge typer inventar er udviklet til at forbedre nogle af fællesarealernes funktioner, hvor specielt børnenes tøj og sko fylder og tager meget visuel opmærksomhed. På Ålholm Skole indrettes med udstillingsmøbler i aulaen. Skolen arbejder allerede i dag bevidst med udstilling af eleverarbejder som led i arbejdet med, at alle børn skal føle sig som en del af fællesskabet og skolens aula udgør en ideel ramme for løbende udstillinger.

Evalueringsmøbel og garderobeelement

Garderoberne opleves på begge skoler som et rigtig godt bidrag til at skabe mere orden i børnenes egendele. Områderne, hvor de nye garderobes er placeret er nu blevet til definerede steder, hvor børnene

kan sætte sig.

Specielt på Hyltebjerg Skole udtrykker personalet, at garderoberne i kombination med indskolingsgangens forbedrede akustik har gjort rummet langt rarere at opholde sig i og at "tempoet er blevet sat ned".

Enkelte lærer udtrykker irritation over, at garderoberne bruges som gemmested af børnene, mens andre betragter det som en fin og reel mulighed for, at et barn kan gemme sig lidt fra det hele.

Stillehave Terrasser

Beskrivelse stillehave og terrasser

På Hyltebjerg Skole er der ud over løsningerne inden døre arbejdet med en to tiltag udenfor. En indeliggende gårdhave i direkte tilknytning til indskoling er omdannet til en stillehave. Stillehaven består af græs, træer, plantebede terrasser med faste bænke og et overdækket udekøkken. Derudover er der i forbindelse med to klasserum med direkte udgang til det fri etableret to overdækkede terrasser med borde og bænke.

Funktion stillehave og terrasser

Både stillehave og de to terrasser er tænkt som særlige uderum til styret brug i både undervisning og pauser. Med stillehaven imødekommes det store behov mange børn har for mere stille opholdsteder som alternativ til de store asfalterede skolegårde og den vilde leg. Denne funktion tilbyder både have og terrasser. Det vil også være muligt at anvende områderne i undervisningssituationer, hvor det er relevant eller givende at være uden døre i et defineret rum for enten en gruppe eller enkelte børn. Specielt er haven tænkt som et sted, hvor sanseindtrykkene er begrænsede, ligesom størrelsen og dens indretning med definerede stier inviterer til en mere rolig og langsom adfærd.

Evaluering stillehave og terrasser

Lærerne, der har klasser med adgang til terrasserne er glade for den funktion de har tilført. De anvendes både i undervisningen, hvor mindre grupper kan trække ud til en planlagt aktivitet og i pauserne, herunder spisepausen. I de "fleksible pauser" som lærerne indlægger i undervisningstiden appellerer terrasserne til de stille børn, hvor man kan sidde trygt og lidt beskyttet og kigge ud i det lille grønne område, der støder op til. Det grønne område anvendes mere efter etablering af terrasserne, der har været med til at lærerne har fået øje på det lidt oversete areal og nu betragter det som et tilskud til de øvrige udearealer. Terrassernes møbler opleves lidt klodsede og svære at flytte rundt på.

Den nye stillehave på Hyltebjerg Skole er på evalueringstidspunktet blevet taget i brug i natur & teknikundervisningen for hele klasser ad gangen. Den er et roligt sted, der virker dæmpende på børnene, hvilket øger koncentrationen om undervisningen i f.eks. havens udekøkken.

Skolens elever har ikke adgang til haven i frikvartererne og skolen giver udtryk for, at de endnu ikke har fået arbejdet med, hvordan den optimalt skal anvendes. De vil arbejde med en kultur for, hvordan haven skal bringes i anvendelse, både voksenstyret og spontant, men ser haven som et tiltrængt tilskud til deres ensformige udetilbud.

Skurvogn Inklusionsgangen

Beskrivelse skurvogn og inklusionsgangen

Både skurvogn og inklusionsgang er alternativer til traditionelle basis- og fællesrum og behandles her under et. Begge rum er eksempler til arealer, der med en mere defineret indretning kan bringes i anvendelse i forholdt til at skabe steder på skolerne, der understøtter inklusion i skolernes dagligdag.

Ålholm Skole råder over en gammel mandskabsvogn "skurvognen", der står i skolens have. Den er blevet sat i stand, således at den kan danne ramme for ophold og undervisning og indrettes med de møbler og effekter, der giver bedst mening afhængig af brugen.

På Hyltebjerg Skole er et gangareal i stueplan blevet inddraget i inklusionsprojektet. Arealet har hidtil ikke haft anden funktion end passage og gennemgang. Gangen forbinder indskolingsafdeling og bibliotek og er blevet indrettet med sidde- og arbejdspladser, ligesom der er skabt siddemulighed i to store nye karnapvinduer. Gangen ligger langs den indeliggende have, der ligeledes indgår i inklusionsprojektet.

Funktion skurvogn og inklusionsgangen

Med indretning af skurvognen ønsker skolen at afprøve effekten af at kunne tilbyde et helt anderledes

undervisningssted placeret midt i skolens have. Vognen vil dels kunne bruges til planlagte aktiviteter, men vil også kunne tages i anvendelse til mere spontane aktiviteter med en mindre gruppe børn, når behovet opstår f.eks. oplæsning og historiefortælling. Endelig tænkes den som et tilskud til skolens udefaciliteter, hvor børn der har behov for at trække sig kan søge hen i frikvarterer og pauser.

Inklusionsgangen udgør en særlig rumlighed, der ligger helt adskilt fra indskolingens basislokaler. Den kan bruges både lærerstyret i undervisningssituationer, men også i høj grad spontant af børnene i pauser.

Evaluering skurvogn og inklusionsgangen

Skurvognen er på evalueringstidspunktet primært blevet brugt i undervisningssituationer, hvilket fungerer godt. Skolen anvender haven som base for indsamling af f.eks. planter og insekter, som bliver undersøgt i skurvognen, der fungerer som laboratorium. Brugen og kulturen omkring dette nye sted er endnu ikke helt etableret, men lærerne vurderer, at det vil komme over tid. I startfasen har skolens natur & tekniklærerne taget ejerskab til vognen, hvilket vurderes positivt og som en god basis for en egentlig udvikling af kultur omkring brugen af denne nye facilitet.

Inklusionsgangen udnyttes ikke fuldt ud, idet indskolingslærerne giver udtryk for, at den ligger for langt fra indskolingens basislokaler. De vurderer, at indskolingsbørnene er for små til at kunne arbejde selvstændigt og lærerne føler behov for at kunne holde øje med dem. Gangens funktion kan tænkes som et supplement til biblioteket, der ligger i forlængelse af arealet. Børnene har let adgang til gangen fra biblioteket og den vil være et tilskud til biblioteket i form af et område, der inviterer til fordybelse, evt. i mindre grupper af børn.

Helhedsvurdering af hele pilotprojektet

Arbejdet med de to pilotprojekter har identificeret to parallelle behov, der skal tilgodeses for at opnå bedst mulige resultater med inklusionsparat indretning. Det ene omhandler de fysiske forandringer i form af, at der tilføres nye inventartyper, løst som fast, der igangsætter en anderledes brug af de eksisterende rammer. Det andet er behovet for at skolerne faciliterer/ faciliteres i den proces, der handler om at nye rum og møbler kræver anderledes handlinger og anvendelse.

På Ålholm Skole påtog de involverede lærere sig at arbejde med denne kulturforandring eks. i forhold til, hvordan klasserummenes forandrede indretning(klassemøbler) influerer på måden den daglige undervisning tilrettelægges på. Resultatet heraf var positive forandringer i elevernes ageren(øget ro og mulighed for koncentration) og bedre trivsel i timerne generelt (indretningen understøtter perioder med enkeltmandsarbejde/ parvis – fælles instruktioner). Derudover nævnte lærerne, at de nye rammer havde en positiv effekt på deres mulighed for at arbejde med f.eks. undervisningsdifferentiering.

På Hyltebjerg Skole kan det konstateres, at det er svært at ændre praksis blot fordi man får stillet nye møbler til rådighed, hvorfor det vurderes, at skolen endnu ikke har fået fuldt udbytte af det nye inventar/ anlæg. Klassemøblet har potentiale til at skabe store forandringer i en klasses hverdag, men kan også opleves som et stort lidt uvedkommende element, der står i et hjørne og kun anvendes lejlighedsvist. De simple inventartyper, som nicher og garderobeløsninger tages også på Hyltebjerg Skole spontant i brug, idet det ikke kræver et ændret handlingsmønster.

Dette pilotprojekt er blevet gennemført i et samarbejde i BUF mellem Eksekvering af Byggesager, inklusionskoordinatorer fra de repræsenterede Områder, samt en repræsentant for Støtte teamet i Område Valby. Denne gruppe blev i sin tid nedsat for at understøtte processen omkring udvikling af og ibrugtagning af de nye tiltag. Gruppen har bl.a. forestået dialogen med brugerne, herunder gennemførelse af interviews med elever fra Ålholm Skole og sparring med de involverede lærere.

Ud fra de opnåede erfaringer med pilotprojekterne er det anbefalingen, at der sideløbende med indkøb af nyt inventar/ anlægsprojekter med sigte på inklusionsparat indretning på skolerne udvikles og gennemføres et målrettet forløb, der understøtter og inspirerer ledelse, lærere, pædagoger og børn til den kulturforandring det kræver.

Nærværende pilotprojekt repræsenterer et projekt, der har fokus på udvikling af nye løse inventartyper, samt varige fysiske forandringer indenfor enkelte rum og -typer, både ude og inde.

Derudover vil man kunne arbejde med projekter, der udelukkende omfatter indkøb af møbler og inventar, der allerede er på markedet og endelig kan understøttelsen af inklusion indarbejdes i anlægsprojekter, begrundet i kapacitetsudvidelser, helhedsrenovering mv.

I alle tilfælde er det vurderingen, at kulturforandringen på skolerne i videst muligt omfang søges understøttet for at skolerne får bedst muligt udbytte og inspiration til ændret praksis.